Analyysi

Käteisrahan käsittelyn kustannuksissa merkittäviä toimiala- ja aluekohtaisia eroja

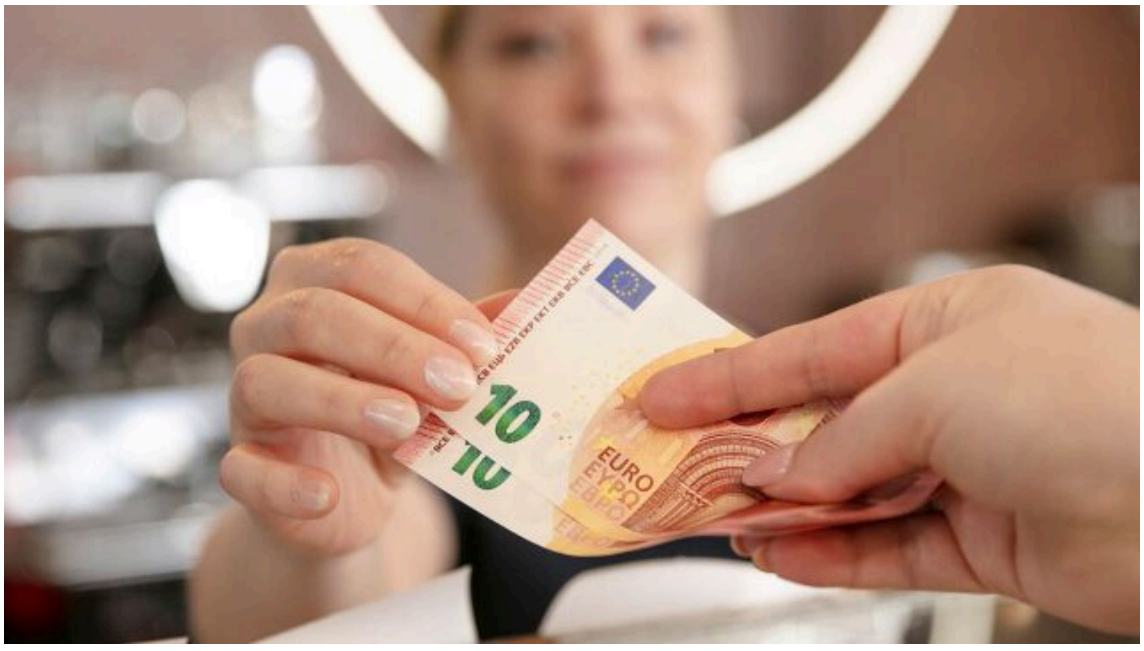
Raha ja maksaminen | 25.03.2026 | Anja Harju

KIRJOITTAJA

Anja Harju
Vanhempi asiantuntija

Käteisen hyväksyminen maksuvälineenä on edelleen tärkeää suomalaisessa vähittäiskaupassa. Käteisen hyväksyminen kaupoissa ja erilaisissa palveluissa turvaa erityisesti niiden asiakkaiden asioinnin, joilla ei ole mahdollisuutta tai halua käyttää sähköisiä maksutapoja. Lisäksi se turvaa kuluttajien mahdollisuuden maksaa ostoksensa myös tilanteissa, joissa sähköiset maksujärjestelmät eivät ole käytettävissä.

Suomen Pankki selvitti alkukesästä 2025 rahahuollon ulkoisia kustannuksia kaupoille. Ulkoiset kustannukset tarkoittavat niitä menoja, jotka yritys maksaa ulkopuolisille palveluntarjoajille käteisen käsittelyyn liittyvistä palveluista. Kustannusselvityksen tavoitteena oli tuoda esiin, miten

käteisen rahan kustannukset jakautuvat eri toimialoilla ja maantieteellisillä alueilla. Selvityksessä tarkasteltiin muun muassa käteismaksujen osuutta, käteisen tilittämisen ja hankkimisen käytäntöjä sekä kustannusten muodostumista ja niiden jakautumista eri toimijoille. Kustannustiedot on kerätty vuodelta 2024. Taulukossa 1 esitetään vastaajamäärät toimialoittain ja taulukossa 2 maantieteellisillä alueilla.

Vastaajamäärät toimialan mukaan	
Toimiala	**Vastaajia**
Apteekit	25
Huoltoasemat	23
Kahvilat ja ravintolat	78
Pienet elintarvikekioskit	30
Supermarketit ja tavaratalot	52
Yhteensä	**208**

Vastaajamäärät alueittain	
	Vastaajia
Etelä-Suomi	45
Itä-Suomi	29
Länsi-Suomi	51
Pohjois-Suomi	24
Uusimaa	59
Yhteensä	**208**

Käteisen hyväksyminen on viime vuosina herättänyt keskustelua, sillä osa kaupoista on kieltäytynyt käteisen vastaanotosta. Suomen Pankin kuluttajakyselyn mukaan 17 % kuluttajista on kokenut käteismaksusta kieltäytymisen, vaikka olisivat halunneet käyttää käteistä. Euroopan keskuspankin (EKP) yrityskyselyn mukaan yksi merkittävä syy yritykselle käteisen vastaanotosta kieltäytymiseen Suomessa on se, että käteisen tilittäminen ja/tai hankkiminen on kaupoille vaikeaa.

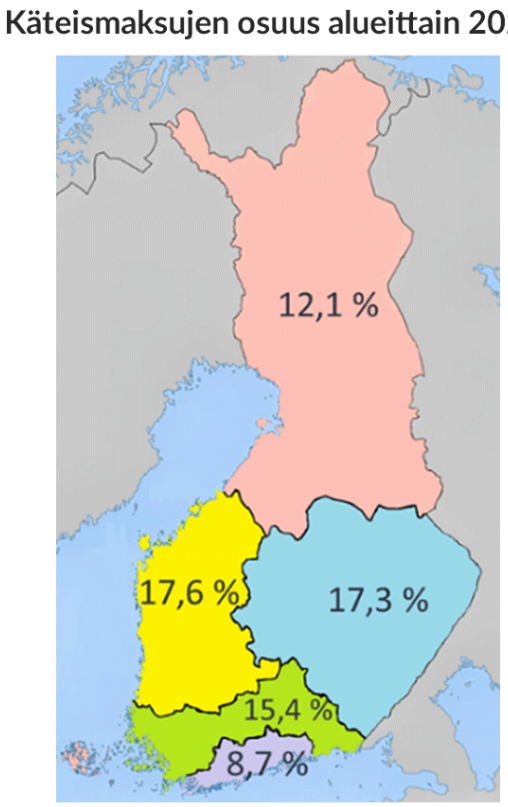
Käteismaksujen yleisyydessä alueittaista ja toimialakohtaista vaihtelua

Kauppoja pyydettiin arvioimaan käteismaksujen osuutta maksutapahtumista. Käteismaksujen osuus vaihtelee huomattavasti sekä toimialoittain että alueittain. Toimialoista apteekeissa, huoltoasemilla ja päivittäistavarakaupoissa käteisen osuus on suurempi kuin kahviloissa ja ravintoloissa tai pienissä elintarvikekioskeissa. Alueelliset erot ovat merkittäviä: harvaan asutuilla alueilla käteinen on edelleen tärkeä maksutapa. Etelä-Suomessa käteisen osuus maksutapahtumista on pienin.

Käteismaksujen osuus maksutapahtumista toimialoittain

	Käteismaksujen osuus
Apteekit	13,6 %
Huoltoasemat	18,3 %
Kahvilat ja ravintolat	11,6 %
Pienet elintarvikekioskit	13,2 %
Supermarketit ja tavaratalot	16,1 %
	13,9 %

Kuvio 1.

Lähde: Suomen Pankki.

Käteismaksujen osuus alueittain	
	Käteismaksujen osuus
Haja-asutusalue	15,0 %
Muu kuntakeskus / keskustaajama	15,1 %
Suurkaupunki (esim. pääkaupunkiseutu, Tampere, Turku, Oulu)	11,4 %
	13,9 %

Suomen Pankin kuluttajakyselyssä 14 % vastaajista kertoi käyttävänsä käteistä tai käteistä ja sähköistä maksutapaa yhtä usein. EKP:n viimeisimmän SPACE-tutkimuksen mukaan käteismaksujen osuus fyysisissä myyntipisteissä (POS) tehdyistä maksutapahtumista Suomessa oli 27 prosenttia. Tämä on euroalueen toiseksi pienin osuus heti Alankomaiden jälkeen, jossa vastaava osuus oli 22 prosenttia.

Käteisen tilittämisen ja hankinnan käytännöt sekä haasteet

Selvityksessä tarkasteltiin erilaisia käteisen tilittämisen tapoja, kuten käteisen viemistä itse pankkiin, talletusautomaattiin tai yösäilöön sekä arvokuljettajan käyttöä.

Apteekeissa ja supermarketeissa arvokuljettajan käyttö on selvästi yleisintä. Huoltoasemilla tilittämisen tavat jakautuvat tasaisemmin: pankkiin vieminen ja yösäilö ovat molemmat 26 %, talletusautomaatti 17 %, arvokuljettaja 22 % ja muut tavat 13 %.

Tilittäminen toimialoittain

	Itse pankkiin	Yösäilö	Automaatti	Arvokuljettaja	Muu
Apteekit	24 %	4 %	8 %	64 %	0 %
Huoltoasemat	26 %	26 %	17 %	22 %	13 %
Kahvilat ja ravintolat	14 %	24 %	41 %	10 %	22 %
Pienet elintarvikekioskit	33 %	10 %	40 %	17 %	13 %
Supermarketit ja tavaratalot	17 %	12 %	17 %	52 %	6 %
	20 %	**17 %**	**28 %**	**29 %**	**13 %**

Kahviloissa ja ravintoloissa korostuu vaihtoehto ”muu”, mikä viittaa perinteisestä tilittämisestä poikkeaviin ratkaisuihin. Käytännössä osa käteisestä käytetään yrityksissä suoraan ostoksiin ja muihin maksuihin – tällöin käteinen laitetaan uudelleen kiertoon sen sijaan, että se tilitettäisiin pankkiin. Ylimääräistä käteistä voidaan myös kerätä kassakaappiin myöhempää käyttöä varten. Tämä osoittaa, että käteisellä on olennainen merkitys myös päivittäisessä maksuliikenteessä ja kassanhallinnassa.

Tilittämisen tavat vaihtelevat myös alueittain. Esimerkiksi Pohjois-Suomessa itse pankkiin vieminen ja talletusautomaatit ovat yleisiä tapoja, kun taas Uudellamaalla korostuvat arvokuljettajan käyttö ja talletusautomaatit. Etelä- ja Itä-Suomessa arvokuljettaja ja talletusautomaatti ovat puolestaan yleisimmät tilittämisen muodot. Kaikille tilittämisen tavoille löytyy oma käyttäjäkuntansa ja onkin tärkeää, että kaupoilla on mahdollisuus valita niille parhaiten soveltuva ratkaisu.

Tilittäminen alueittain					
	Itse pankkiin	Yösäilö	Talletusautomaatti	Arvokuljettaja	Muu
Etelä-Suomi	24 %	20 %	31 %	29 %	11 %
Itä-Suomi	10 %	17 %	34 %	31 %	10 %
Länsi-Suomi	24 %	14 %	27 %	27 %	18 %
Pohjois-Suomi	33 %	21 %	29 %	25 %	4 %
Uusimaa	14 %	15 %	24 %	32 %	15 %
	20 %	**17 %**	**28 %**	**29 %**	**13 %**

Käteisen hankintaan on tarjolla useita vaihtoehtoja: käteistä voi tilata pankista ennakkoon, käyttää arvokuljettajaa, hakea pankista ilman tilausta tai hyödyntää muita tapoja. Esimerkkejä muista tavoista ovat, että käteinen saadaan suoraan asiakkailta, omasta lompakosta tai vaihtamalla muiden alueen toimijoiden kanssa.

Apteekeissa ja supermarketeissa arvokuljettajan käyttö on selvästi yleisin menetelmä myös käteisen hankintaan. Kaikilla muilla toimialoilla korostuu kuitenkin tapa ”muu”. Liikevaihdoltaan pienet yritykset hankkivat käteistä useammin muilla tavoilla. Suurissa yrityksissä arvokuljettajan käyttö on selvästi yleisintä ja pankista ennakkotilaaminen korostuu erityisesti keskisuurissa yrityksissä. Käteisen hankinnan tavat vaihtelevat hienoisesti myös alueittain, kuitenkin Itä-Suomessa yli puolet eli 55 prosenttia hankkii käteisen tavalla ”muu”.

Käteisen hankinta toimialoittain				
	Tilataan pankista	Arvokuljettaja	Pankista ilman tilausta	Muu
Apteekit	36 %	64 %	0 %	0 %

Käteisen hankinta toimialoittain				
Huoltoasemat	17 %	17 %	4 %	65 %
Kahvilat ja ravintolat	27 %	13 %	18 %	54 %
Pienet elintarvikekioskit	17 %	13 %	13 %	60 %
Supermarketit ja tavaratalot	23 %	52 %	2 %	29 %
	25 %	**29 %**	**10 %**	**43 %**

Käteisen hankinta alueittain				
	Tilataan pankista	**Arvokuljettaja**	**Pankista ilman tilausta**	**Muu**
Etelä-Suomi	29 %	27 %	9 %	40 %
Itä-Suomi	17 %	28 %	3 %	55 %
Länsi-Suomi	25 %	29 %	10 %	45 %
Pohjois-Suomi	29 %	25 %	8 %	38 %
Uusimaa	22 %	34 %	14 %	41 %
	25 %	**29 %**	**10 %**	**43 %**

Tulosten perusteella voidaan pohtia, että onko muiden kuin perinteisten käteisen tilittämisen ja hankinnan tapojen käyttö yrityksille sopeutumista vai pakon sanelemaa. Pienet yritykset näyttävät hyödyntävän vaihtoehtoisia tapoja niin ylimääräisen käteisen tilittämisen kuin tarvitsemansa lisäkäteisen hankinnan osalta. Jos perinteiset pankkipalvelut ovat vaikeasti saavutettavissa tai niiden kulut ovat korkeita, yritykset saattavat joutua käyttämään vaihtoehtoisia ratkaisuja, kuten käteisen hyödyntämistä suoraan maksuihin tai sen säilyttämistä kassakaapissa. Tämä voi olla merkki paikallisten olosuhteiden asettamista rajoitteista. Toisaalta

joustava käteisen käsittely voi olla myös tietoinen sopeutumisstrategia, joka mahdollistaa arjen sujuvuuden ja kustannusten hallinnan. Yritykset saattavat siis ottaa käyttöön ne tavat, jotka omassa tilanteessa ovat mahdollisia tai omista lähtökohdista hyödyllisiä. Suurissa yrityksissä arvokuljettajan käyttö ja pankista tilaaminen ovat selvästi vakiintuneita käytäntöjä, mikä viittaa siihen, että vaihtoehtoiset tavat ovat yleisempiä siellä, missä perinteiset palvelut eivät ole riittäviä tai sopivia yrityksen tarpeisiin.

Rahahuollon kustannuksissa isoa vaihtelua

Vuoden 2024 kustannustiedot paljastavat, että kustannusrakenne ei ole tasainen, vaan se riippuu siitä, että millä toimialalla toimitaan ja missä päin Suomea yritys sijaitsee. Vuosikustannuksen keskiarvo kaupalle oli 1 293 euroa.

Toimialoittain tarkasteltuna erot ovat selkeitä. Supermarketit ja tavaratalot erottuvat suurimmilla rahahuollon vuosikustannuksilla. Tätä selittää korkeat kustannukset sekä arvokuljettajille että pankeille. Apteekeilla tilanne on toisenlainen: pankkikulut korostuvat selvästi arvokuljetusten osuuden jäädessä pienemmäksi. Kahviloissa ja ravintoloissa sekä pienissä elintarvikekioskeissa kokonaiskulut ovat huomattavasti maltillisempia. Tämä kertoo siitä, että rahahuollon kustannukset eivät ole pelkästään yrityksen koosta kiinni, vaan toimialan luonteella ja käteisen käsittelyn tarpeella on ratkaiseva merkitys.

Rahahuoltopalveluiden vuosikustannus toimialoittain	
	Rahahuoltopalveluiden vuosikustannus, keskiarvo
Apteekit	1976 €
Huoltoasemat	1367 €
Kahvilat ja ravintolat	554 €
Pienet elintarvikekioskit	670 €
Supermarketit ja tavaratalot	2398 €
	1293 €

Maantieteellinen tarkastelu tuo esiin toisenlaisen näkökulman. Itä-Suomi erottuu korkeimmilla vuosikustannuksilla, jossa korostuu arvokuljetuskustannukset. Tämä voi johtua pidemmistä kuljetusmatkoista ja harvemmasta palveluverkosta, mikä nostaa logistiikan hintaa. Etelä-

Suomessa ja Uudellamaalla kulut ovat tasaisempia, mutta arvokuljetukset ovat silti merkittävä menoerä. Arvokuljetuksia selittää muun muassa tiheämmät käynnit. Länsi- ja Pohjois-Suomessa kokonaiskulut jäävät hieman pienemmiksi, mutta arvokuljetus on edelleen suurin yksittäinen kustannuserä. Muut kulut pysyvät kaikilla alueilla melko vähäisinä, mikä kertoo siitä, että rahahuollon kustannusrakenne on hyvin keskittynyt pankki- ja kuljetuspalveluihin.

Rahahuoltopalveluiden vuosikustannus alueittain	
	Rahahuoltopalveluiden vuosikustannus, keskiarvo
Etelä-Suomi	1102 €
Itä-Suomi	1727 €
Länsi-Suomi	1400 €
Pohjois-Suomi	1422 €
Uusimaa	1079 €
	1293 €

Rahahuollon kustannusten tarkastelu eri toimialoilla ja alueilla tarjoaa arvokasta tietoa käteisen kiertoon liittyvistä haasteista. Vuoden 2024 luvut osoittavat, että kustannukset eivät jakaudu tasaisesti, vaan ne vaihtelevat merkittävästi toimialan ja maantieteellisen sijainnin mukaan. Keskuspankin näkökulmasta nämä erot kertovat käteisen hallinnan rakenteellisista kustannuksista ja siitä, miten palveluverkoston tiheys ja kuljetusmatkat vaikuttavat rahahuollon hintaan. Korkeat arvokuljetuskustannukset syrjäisillä alueilla voivat heikentää käteisen saatavuutta ja lisätä painetta siirtyä sähköisiin maksutapoihin.

Käteisen tilittäminen merkittävä kustannusvaihe

Kyselyssä kartoitettiin, miten kaupat jakavat rahahuollon kustannukset käteisen hankintaan, kuljetukseen, tilitykseen ja muuhun. "Muu" ei ollut tarkemmin määritelty, joten osa vastaajista on voinut sisällyttää siihen myös omia sisäisiä kustannuksia, vaikka tarkoituksena oli selvittää ulkoisia kustannuksia.

Tulosten perusteella tilittämisen kustannukset korostuvat. Esimerkiksi huoltoasemilla 45 % kustannuksista kohdistuu tilitykseen, kahviloissa ja ravintoloissa peräti 59 %, pienissä

elintarvikekioskeissa 32 % ja supermarketeissa 33 %. Vastaavasti käteisen hankintaan ja kuljetukseen kohdistuvat osuudet ovat selvästi pienempiä.

Kustannuksen kohdistuminen toimialoittain

	Käteisen hankinta	Kuljetus	Tilitys	Muu
Apteekit	24 %	36 %	23 %	18 %
Huoltoasemat	11 %	18 %	45 %	25 %
Kahvilat ja ravintolat	16 %	8 %	59 %	16 %
Pienet elintarvikekioskit	23 %	8 %	32 %	37 %
Supermarketit ja tavaratalot	18 %	23 %	33 %	26 %
	18 %	**16 %**	**43 %**	**23 %**

Kustannusten kohdistuminen alueittain

	Käteisen hankinta	Kuljetus	Tilitys	Muu
Etelä-Suomi	16 %	17 %	45 %	22 %
Itä-Suomi	16 %	11 %	50 %	24 %
Länsi-Suomi	16 %	17 %	49 %	18 %
Pohjois-Suomi	25 %	13 %	40 %	21 %
Uusimaa	20 %	20 %	34 %	27

Kustannusten kohdistuminen alueittain				
				%
	18 %	**16 %**	**43 %**	**23 %**

Käteisen tilitysvaihe näyttää aiheuttavan kaupoille merkittäviä kustannuksia. Tämä voi johtua siitä, että prosessiin liittyy monia ulkoisia palveluita, kuten pankkien ja rahahuollon yritysten perimät maksut sekä mahdollisesti tiukemmat turvallisuusvaatimukset ja raportointivelvoitteet. Lisäksi tilittäminen voi olla kaupoille logistisesti haastavaa, mikä lisää kustannuksia. On myös mahdollista, että osa kaupoista kokee tilityksen riskialttiimpana vaiheena, jolloin siihen panostetaan enemmän resursseja ja sitä myöten kustannukset kasvavat.

Johtopäätökset

Käteinen on edelleen merkittävä osa maksamisen infrastruktuuria suomalaisessa vähittäiskaupassa, vaikka sähköiset maksutavat ovat yleistyneet nopeasti. Käteinen mahdollistaa asioinnin niille asiakasryhmille, joilla ei ole mahdollisuutta tai halua käyttää sähköisiä maksutapoja. Käteinen toimii myös tärkeänä varajärjestelmänä tilanteissa, joissa muut maksutavat eivät ole käytettävissä.

Rahahuollon kustannukset vaihtelevat huomattavasti sekä maantieteellisesti että toimialoittain. Suurimmat kustannukset kohdistuvat tilittämiseen ja erityisesti suurissa yrityksissä syrjäisemmillä alueilla arvokuljetuksiin. Toimialoista supermarketit ja tavaratalot kohtaavat suurimmat kokonaiskustannukset, kun taas pienillä kioskeilla ja ravintoloilla kulut pysyvät maltillisempina. Pienet yritykset joutuvat usein käyttämään vaihtoehtoisia käteisen käsittelytapoja, kuten käteisen uudelleenkierrätystä tai säilytystä kassakaapissa, mikä kertoo sopeutumisesta joko omasta tahdosta tai pakotettuna tarvittavien käteispalveluiden puuttuessa tai hinnan ollessa korkea.

Kokonaisuudessaan käteismaksujen hyväksyminen ja siihen liittyvä rahahuolto asettavat kaupan alan toimijat erilaisten kustannus- ja palvelupaineiden eteen. Korkeat kustannukset voivat johtaa käteisen vastaanoton rajoittamiseen, mikä puolestaan heikentää palvelujen saavutettavuutta erityisesti syrjäseuduilla ja pienissä yrityksissä. Yhteiskunnallisesti katsoen on tärkeää varmistaa, että käteinen säilyy saavutettavana maksuvälineenä myös yrityksille koko maassa. Tämä edellyttää kustannustehokkaiden ratkaisujen kehittämistä ja yhteistyötä pankkien, arvokuljettajien ja kaupan toimijoiden välillä.

Lopuksi voidaan todeta, että käteisen hyväksyminen ei ole nähtävissä pelkästään maksutapojen monipuolistamista vaan sillä on laajempi yhteiskunnallinen merkitys yhdenvertaisuuden, saavutettavuuden ja varautumisen näkökulmista. On tärkeää seurata rahahuollon kustannusten kehitystä ja varmistaa, etteivät ne muodostu esteeksi käteisen käytölle siellä, missä sitä yhä tarvitaan.

Tässä artikkelissa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin näkemystä.

Asiasanat

käteinen, rahahuolto